

VIHERVUOSI 2016

Gröna Året

Kaupunkiviljely ja lähiruoka on ollut yksi Vihervuoden 2016 näkyvistä alateemoista. Puutarhaharrastamisen suosio jatkaa kasvuaan ja kiinnostus hyötyviljelyyn on lisääntynyt erityisesti nuorten kaupunkilaisten keskuudessa. Kuluttajat ovat myös entistä kiinnostuneempia ja tietoisempia ruoan alkuperästä sekä ruoantuotannon ympäristövaikutuksista. Teema on näkynyt Vihervuoden tapahtumakalenterissa ja tarjolla

on ollut mm. asiantuntijoiden neuvontaa, luentoja, kursseja, villiyrttiretkiä, talkoita ja sadonkorjuujuhlia eri puolilla Suomea.

Seuraavat artikkelit esittelevät Vihervuoden aikana toteutettuja lähiruoka- ja kaupunkiviljelyaiheisia kampanjoita ja projekteja. Artikkelien tarkoituksena on toimia esimerkkeinä vuoden saavutuksista sekä kannustaa ideoimaan ja järjestämään toimintaa myös Vihervuoden jälkeen.

Tarhuri ihastutti värikkäillä ruusupavuillaan sadonkorjuujuhlassa.
Kuva Anna-Kaisa Kaukola

Lähiruoka ja kaupunkiviljely Vihervuoden keskiössä

Maa- ja metsätalousministeriö sitoutui Vihervuoden toteuttamiseen erityisesti ruokanäkökulmasta ja kahdella kärjellä: *lähiruoka ja kaupunkiviljely*. Nämä sopivat loistavasti Vihervuoden sloganiin: Minun maisemani maalla ja kaupungissa. Ruokateeman taustalla on hallituksen sitoutuminen vahvasti lähiruokan edistämiseen ja sitä kautta maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksen lisäämiseen. Toisaalta näemme, että kaupunkiviljely on yksi lähiruokan tuottamistapa urbanisoituvassa maailmassa.

Nykyinen hallitus otti omaan strategiasalkkuunsa myös vuonna 2013 valtioneuvoston periaatepäätöksenä hyväksytyn lähiruokaohjelman. Ao. periaatepäätös sisälsi lähiruokasektorin tavoitteet vuoteen 2020 saakka. Lähiruokaohjelman tavoitteet voi kiteyttää: lisää lähiruokan tuotantoa ja valikoimia vastaamaan kysyntään, tuotteiden jalostusarvon nostoa, myynti- ja markkinointikanavien monipuolistamista, lainsäädännön perkuuta ja neuvonnan lisäämistä, lähiruokan saamista laajemmin julkisten keittiöiden tarjontaan sekä kaiken perustana ruokan arvostuksen lisäämistä.

Lähiruokasta on lähivuosina puhuttu paljon. Eikä pelkästään puhuttu, vaan siitä on tullut vakiintunut osa tuotanto- ja ostokäyttäytymistämme. Itse pitkään ruokasektorin ja maaseudun kehittämisessä mukana olleena voin iloita siitä, että lähiruokasektori on todellakin vahvistunut. Lähiruokaa tuottavat lähinnä pienemmät yritykset, joiden määrä on nousussa - samoin jalostusarvo. Alueellinen lähiruoka saa sijaa myös isompien valmistajien tuotannossa. Vähittäiskauppa lisää lähiruokaa valikoimiinsa ja nostaa sitä vahvasti kuluttajien tietoisuuteen samaan aikaan kun lähiruokaa saa verkkokaupoista, suoramyyntistä, tuottajien yhteisistä myymälöistä, erikoisruokakaupoista tai kiertävistä myyntipisteistä.

Lähiruokan menestyksen takana on kuluttajien kasvanut kiinnostus ruokan alkuperää kohtaan. Ruoalta halutaan myös elämyksiä, tarinoita ja juurevuutta. Tutkimusten mukaan lähiruokan vaihtoehtoisia jakelukanavia kannatetaan erityisesti reilun takia: kuluttaja on aidosti kiinnostunut hinnanmuodostuksesta ruokaketjun eri osissa, ja saako tuottaja siitä itselleen oikeudenmukaisen osan.

Suomeen kolmen vuotta sitten rantautunut REKO-malli (lyhenne sanoista Rejäl Konsumption) on tuonut lähiruokan saannin entistä helpommaksi myös kaupungeissa. REKOn ovat ottaneet omakseen niin tuottajat kuin kuluttajatkin, ja tällä hetkellä Suomessa on noin 150 REKO-rengasta ja niissä parisensatauhatta ostavaa kuluttajajäsentä. REKOn vahvuus on Facebookiin perustuvassa tilaamistavan helppoudessa ja elintarvikelainsäädännön joustojen hyödyntämisessä, mutta ennen kaikkea se on tuonut tuottajat ja kuluttajat vahvemmin yhteen luoden samalla myös uudenlaista yhteisöllisyyttä ja sosiaalista pääomaa. REKO ja muut lähiruokan jakelukanavat lisäävät myös maaseudun ja kaupungin vuorovaikutusta.

Maaseutu on ruoantuotannon pääasiallinen lähde, mutta ruokaa tuotetaan myös kaupungeissa. Suomessa kaupunkiviljelyllä on pitkät perinteet, ja tälläkin hetkellä kaupunkialueiden viljelypalstoille on

Lähiruokan suoramyynni kiinnostaa sekä tuottajia että kuluttajia. MMM/kuva-arkisto, kuvaaja Seppo Samuli

suurta kysyntää.

Suomessa on nousussa myös uudenlainen kaupunkiviljely, jossa esimerkiksi parvekkeilla, katoilla tai kaupunkien joutomailla viljellään oman talouden tai lähiyhteisön käyttöön vihanneksia ja yrttejä siirrettävissä viljelylaareissa ja -säkeissä. Toisaalta erilaiset kumppanuusmaatalousmallit tuovat varsinaisen ruokan tuotannon yhä lähemmäs kaupunkia ja sen asukkaita. Myös kaupunkialueella voidaan kasvattaa laajamittaisemmin ruokaa, tästä Herttoniemen Ruokaosuuskunnan Kaupunkilaisten Oma Pelto -konsepti on oiva esimerkki, samoin kaupunkialueiden teollisuuslaitoksissa tapahtuva ruoantuotanto. Kaupunkiviljely voikin olla osa yhä laajempaa ruokahuoltoon vaikuttavaa toimintaa, kun uudenlaiset tekniikat ja tuotantomenetelmät otetaan tehostuneesti käyttöön. Myös kaavoituksen ja rakentamisen suunnitteluvälineiden on oltava tätä tukevia.

Tulevaisuuden menestyjät löytyvät niistä, jotka pystyvät vähentämään riippuvuuttaan fossiilista polttoaineista ja edistävät resurssitehokkuutta. Kokeilussa on muun muassa kasvihuoneita, jotka sijaitsevat suurten ostoskeskusten yhteydessä. Tällöin asiakkaille on tarjolla tuoretta lähituotetta, jonka kuljetuksiin ei kulu ylimääräistä energiaa.

Suomessa on käynnissä keskittymiskehitys väestön muuttaessa kasvukeskuksiin ja niitä ympäröiviin taajamiin. Väestökeskittymien ympärillä on paineita ottaa yhä laajemmat maatalousalueet yhdyskuntarakentamisen käyttöön. Samaan aikaan käynnissä on kuntien rakennemuutos. Liitostilanteissa syntyy kuntarakenne, jossa yhä suurempi osa yksittäisen kaupungin alueesta on maaseutua. Kehitys haastaakin meidät myös miettimään, mitä itse asiassa kaupunkiviljelyllä nykyajan Suomessa tarkoitetaan?

Erityisesti maaseutukuntien liittyessä suurempiin kasvukeskuksiin on huolehdittava, että uudessa laajentuneessa kaupungissa tunnustetaan maaseudun tarpeet sekä maaseutuyrittäjyyden ja -asumisen kehittäminen ja erityispiirteet, ja mahdollistetaan alkutuotannon ja ruoantuotannon toimintaedellytykset. Kuntaliitostilanteet mahdollistavat toisaalta myös paremmat yhteydet tuottajien ja kuluttajien välille, ja luovat edellytyksiä muun muassa uudenlaisille kuluttajien tarpeista lähteville lähiruokan tuotanto- ja markkinointiratkaisuille.

Kirsi Viljanen, erityisasiantuntija hallituksen lähiruokaohjelman koordinaattori, maa- ja metsätalousministeriö. Ministeriö on yksi Vihervuoden 2016 tukijoista.

Kauppa-keskus Entressen kesäterassin kaupunkikeidas Espoon keskuksessa.
Kuva: Compic/Mauri Ratilainen

Espoon kaupunkikeitaat saivat suursuosion - viljelyksiä jopa autonrenkaissa

Espoo tarjosi kaupunkilaisten käyttöön kaupunkiviljelyn keitaita kesällä 2016. Keitaat saivat suuren suosion, ja yrttien annettiin kasvaa rauhassa autonrenkaissa.

Espossta löytyy kaupunkiviljelyä laajasti omakotitalojen pihoilta ja kaupungin tarjoamilta viljelyspalstoilta. Ja vaikka meillä riittää metsiä, peltoja ja puistoja, ei viljelytilaa ole koskaan tarpeeksi.

Kaupungin viljelypalstoille on jatkuvasti pari sataa ihmistä jonossa. Kun puhutaan palstaviljelystä, on selvää, että kyseessä on rakas harrastus, josta nostetaan syksyllä runsaasti satoa nautittavaksi.

– Siksipä oli hieman huvittavaa ehdottaa kaupunkikeidas-konseptiä yhdeksi Vihervuoden toimenpiteistä. Viljelytilaa kun oli hieman annetusta paikasta riippuen puolesta neliömetristä autonrenkaan kookoiseen tilukseen, sanoo Niko Riepponen.

Kaupunkikeitaissa on kuitenkin kyse paljon muustakin. Jo nimi antaa viitteitä konseptin todellisesta tarkoituksesta. Keidas kutsuu viihtymään, voimaan hyvin ja latautumaan.

– Aavikon keskellä keidas on janon sammuttaja ja ihanasti viilentävä varjo. Kiireisen viljeleksen keskellä se on pysähtymisen, kohtaamisen ja osallistumisen paikka – oma julkinen tila jossa toteuttaa itseään, Riepponen jatkaa.

Oman maan satoa halutaan nyt ruokapöytään

Espoossa toteutettiin yhteensä neljä keidaskokonaisuutta. Kaupunki osallistui keitaisiin omilla istutuksillaan, joissa haluttiin korostaa metsämaisytyä ravinto- ja rohdoskäyttöön sopivilla kasveilla. Omenapuut ja lehtikuuset yhdessä köynnöstävien papujen kanssa loivat viherseinän, jonka suojiin laitettiin penkki. Tuoksuvat yrtit ja pienet metsämansikat kutsuivat istumaan.

Villiyrttien kasvatusta ja luomutuotantoa ovat viime aikoina nousseet

trendeiksi, ja kasveja on alettu hyödyntää ruoanlaitossa yhä enemmän.

– Kasvit kiinnostavat! Enää ei riitä persiljanippu keiton joukkoon. Puutarha, olkoon se sitten yksi astia tai koko piha, ravitsee kaikkia aisteja. Olimme aidosti iloisia, että niin moni halusi oman viljelyalansa. Keitaat herättivät mielenkiintoa ja keskustelua, yhdistivät ihmisiä, sanoo Sari Turkka.

Viljelyksiä arvostettiin – vain yksi kurpitsavarkaus

Kaupunki halusi ennen kaikkea mahdollistaa. Viljelypaikat annettiin paikalliselle toimijalle eteenpäin jaettavaksi. Kirjastot, seurakunnat, päiväkodit ja asukkaat tarttuivat tilaisuuteen.

Viljelyksillä kasvoi kesän mittaan kurpitsaa, auringonkukkiä ja tietenkin perunaa. Laatikot ja viljelykset saivat olla rauhassa lukuun ottamatta yhtä törkeää kurpitsavarkautta, joka huojutti Matinkylän rauhaa.

– Toisten tekemää arvostetaan enemmän kuin yhteistä kasvotonta omaisuutta. Tätä tunnetta vahvistettiin varustamalla jokainen laatikko kyltillä, johon viljelijä kirjoitti itse tussilla nimensä. Voi kunpa jokainen tuntisi kaupungin omakseen!, toivoo Riepponen.

Laatikot suunniteltiin helposti siirrettäviksi ja siirrot kestäviksi. Erikoisina ne muuntuvat ketterästi moniin tarkoituksiin. Ensi keväänä ne palvelevat uusina elvyttävänä keitaina, mutta jo pian osa niistä muodostaa joulumaailman valoporoineen ja joulukuusineen - tuntuista nyt puhumattakaan.

Niko Riepponen, ympäristömuotoilija, Espoon kaupunki.
Sari Turkka, viheraluehoitaja

Martat neuvoivat kaupunkiviljelyä ja istuttivat kauniita hyötykasveja

Marttojen Vihervuoden 2016 teemana oli Kaunis hyötykasvi pihassa ja puistossa. Piirien asiantuntijat neuvoivat, miten lähiruokaa kasvatetaan ikkunalaudalla, parvekkeella ja puutarhassa. Marttayhdistykset perustivat kaupunkiviljelmiä sekä istuttivat omenapuita ja marjapensaita eri puolilla Suomea. Myös kuntien ja kaupunkien kanssa järjestettiin yhteisiä tapahtumia.

Kaupunkiviljelyn kynnys matalaksi

Keväällä valtakunnallisen Kauha ja kukkaro -neuvontaviikon aiheeksi valittiin yrtit. Yrttien kasvatusta on helppo tapa aloittaa lähiruokan viljelyä.

Eri puolilla Suomea järjestetyissä 13 tapahtumassa kävi yli 1000 henkilöä kuuntelemaan ja katsomassa, miten yrttejä kasvatetaan ja miten tuoreilla yrteillä saa uusia makuja arki- ja juhlaruokiin. Piirien asiantuntijat neuvoivat, miten kaupan ruukkuyrtit istutetaan uuteen multaan, miten siemenet kylvetään ja taimet kasvatetaan sekä antoivat vinkkejä yrttien käytöstä.

Viisi ruukullista yrttejä-opaslehtisen voi ladata osoitteesta http://www.martat.fi/site/assets/files/145995/viisi_ruukullista_yrtteja.pdf

Matinkylän Martat istuttivat yhteistyössä Espoon kaupungin kanssa yrttejä ja kukkia Piispanaukion kaupunkikeitaaseen Kauppakeskus Ison Omenan eteen vajaan neliömetrin laatikkoon. Martat hoitivat viljelmää ja kaupunki huolehti kastelusta. Kasvit saivat kasvaa rauhassa ja marttojen valitsemat lajit menestyivät hyvin.

– Iisoppi oli mielenkiintoinen uusi tuttavuus ja varmasti jatkossakin tulee monen Matinkylän martan iloksi tulevina kesinä. Laventeli oli yllättävän sitkeä ja kukki pitkään. Rosmariini taas on maailman helpoin kaupunkikasvi. Kestävät samettiruusut ovat myös varma valinta laatikkoon ja runsaasti kukkiva, rönsyilevä pensaskrassi oli mielestämme aivan hurmaava kasvi kaupunkikeitaassa, kertoi Riitta Poikajärvi Matinkylän Martoista.

Omenapuita ja marjapensaita yhteiseksi iloksi

Marttaliitto haastoi 1200 marttayhdistystä lahjoittamaan ja istuttamaan hedelmäpuita tai marjapensaita. Tavoitteena oli istuttaa vuoden aikana 1 000 uutta kasvia. Loppuvuoden aikana kerättävistä tilastotiedoista sitten selviää, paljonko puita ja pensaita istutettiin.

Istutustapahtumia järjestettiin eri puolilla Suomea. Turun Marttayhdistyksen Mikaelin Marttojen toimintaryhmä istutti herukka- ja karvaispensaita yhdessä SOS-lapsikylän lasten kanssa Kaarinassa. Länsi-Hollolan Martat ja nuorisoseuralaiset istuttivat yhteistuumin perheomenapuun Nuorisoseuran talon pihalle ja Kouvolan Nykymartat ja päihdekuntoutujat istuttivat 'Katri'-punaherukan taimen asumisyksikön pihaan.

Forssan Martat ja Forssan kaupunki istuttivat Vihervuoden merkeissä viisi 'Marski'-mustaherukkapensasta jokirantaan Saunasillan viereiselle nurmialueelle kaupunkilaisten iloksi. Marttojen yhteistyö kunnan kanssa toimi myös Kaavilla, missä Kaavin Toimintakeskuksen piha sai 'Borgovskoje'-omenapuun ja herukkapensaita. Kurikan Martat istuttivat perheomenapuita palvelutalon asukkaiden ja päiväkodin lasten kanssa ja Vesivehmaan Martat istuttivat 'North Blue' ja 'North Country'-pensasmustikoita koulun pihalle yhdessä 6-luokkalaisten kanssa.

Vihervuosi 2016 yhdisti monenlaisia toimijoita ja toi uusia yhteistyökumppaneita. Ympäristön viihtyisyyden kohentumisen lisäksi tapahtumien parasta antia olivat innostus ja yhdessä tekemisen ilo.

Lisää marttojen Vihervuoden tapahtumista <http://www.martat.fi/marttailu/tapahtumat/toimintavinkkejä/vihervuosi-2016/martat-istuttavat-hedelmapuita-ja-marjapensaita/>

Asta Kuosmanen, varatoiminnanjohtaja, Marttaliitto

Pirkanmaan Martat ja Tampereen kaupunki järjestivät 27.8. Hatanpään arboretumissa sadonkorjuun aikaan Vihervuoden neuvontatapahtuman. Päivä oli se kaikkein myrskyisin koko vuonna, mutta se ei menoa haitannut. Paikalla oli noin 60 innokasta kyselijää. Kuva: Heidi Ovaska.

Kurikan Martat Anne-Mari Kuoppamäki ja Anneli Nappari istuttavat omenapuita yhdessä päiväkodin lasten kanssa. Kuva: Annikki Laakso.

Villit viljelijät

Yli 500 kaupunkilaista on ollut mukana Turun kaupungin järjestämässä laatikko-
viljelyssä kesän 2016 aikana. Kaupunkilaisten toivetta kaupunkiviljelyn lisäämi-
sestä lähdettiin toteuttamaan spontaanisti vain yhden pelisäännön pohjalta.

Turkulaisten ehdotus kaupunkiviljelyn lisäämisestä kaunistamis-
rahaston varoin sopi yhteen Vihervuoden teemojen kanssa.
Toimeen ryhdyttiin nopeasti. Kevään kaupunkiviljelyseminaari ja villiyrttikävelyt täyttyivät hetkessä, mistä olisi jo etukäteen voinut
aavistaa viljelylaatikoiden suosion. Laatikoita tilattiin palautepalvelun
kautta 350 ja niitä ilmestyi 87 kohteeseen puistoihin, liikenneym-
pyröihin, toriaukioiden varsille, niityille, kallioiden, joutomaille ja pelikenttien reunamille ainoana sääntönä, että viljelykoh-
teet sijaitsevat kaupungin mailla.

”Paras idea kaupungilta ikinä”

Toteuttamisesta ja projektin seuraamisesta vastasi Turun Kiinteistölii-
kelaitoksen infrapalvelut. Laatikot, mullat ja viljelyryhmien nimikyl-
tit toimitettiin toukokuun alussa reilun viikon aikana. Kaupunkilaiset
itse hankkivat taimet ja pitivät laatikkotarhoistansa huolen. Toisten
laatikkokeitaisiin pääsi tutustumaan opaskartan avulla.

”Vaikka laatikot ovat kaupungin tontilla tuntuu kuin se olisi oma paikka!”

Viljelyksillä on järjestetty juhlia, vietetty aikaa naapureiden kanssa ja
lähiympäristöä on siistitty muun muassa yhteisillä pujotalkoilla. Vil-
jelykulttuuri loi asukkaiden todellisia lähiympäristöjä. Yhteisessä kau-
pungintilassa ovat kohdanneet myös alueiden eri käyttäjärühmät. On-
ko samalla toriaukiolla tilaa sekä laatikkotarhureille että skeittaajille?
Sopeutuvatko futisporukka ja perunanviljelijä jakamaan yhteisen pi-
ha-alueen, jos jalkapallo löytyy välillä viljelyksistä?

Peukutusilmiö

Kaupunkiviljely herätti Turussa peukutusilmiön. Viljelijät ovat saa-
neet positiivista kannustusta myös ohikulkijoilta. ”Kaksi satunnaista
ohikulkijaa, mies ja nainen, ihastelivat laatikkoja ja tulivat sanoneeksi,
ettei yksi naapuri pitänyt niistä ollenkaan. Mies siihen ihmetteli, että
miten kummassa voi olla niin, kun nytkin tässä kolme toisilleen tunte-
matonta ihmistä vaihtaa kuulumisia kuin vanhat tutut!”

Mysteriviljelijät ja satovarkaudet

Muutama laatikoiden valtaus varhain keväällä osoitti, että innokkai-
ta viljelijöitä oli ilmoittautuneita enemmän. Hämmästyä aiheutti,
kun edellisenä päivänä kylvetyt kehäkukat olivat seuraavana päivä-

nä muuttuneet kurpitsantaimiksi. Loppukesästä porkkanoita ja pe-
runoita katosi joissakin paikoissa nopeampien käsien kautta parem-
piin suihin.

”Toi ihan uutta kesäiloa lähien lapsiperheelle.”

Turun mallin laatikkoviljelyn vahvuuksia ovat laatikoiden tavoitetta-
vuus sekä niiden toimitus perille asti. Viljely on mahdollistunut esi-
merkiksi lapsiperheille tai kerrostaloasunnossa asuville iäkkäämmille
kaupunkilaisille.

”On fantastista kasvattaa oma ruokansa. Tästä oppii valta- vasti ja kokeilu on kivaa.”

Vastoin odotuksia, viljelijöiden alkukesän innostus ei ole lannistunut.
Laatikot ovat kukkineet ja tuottaneet satoa pitkälle syksyyn. Kesästä
on tehty kooste viljely-ystäväkirjaan, joka on julkaistu turku.fi -sivus-
tolla. Kirjaan on kerätty kuvia, sadonkorjuuseptejä ja viljelyvinkke-
jä mukana olleilta. Kokemuksiaan pääsi jakamaan myös kaupungin
järjestämässä sadonkorjuujuhlassa, jossa oli mukana eri järjestöjen
puutarha- ja keittiöalan asiantuntijoita oppejaan tarjoamassa.

”Viljely piristää. Elämäni ei ole tylsää nyt”

2017 Kupittaalalle toteutetaan perunanviljelyalue. Suomi 100- juhla-
vuotena halumme kunnioittaa entisiä niukkauden aikoja, jolloin kau-
pungipuistoja jouduttiin ottamaan hyötyviljelyyn. Siihen liittyen laa-
ditaan kyltti ja tiedote, joissa kerrotaan miten vuoden 1918 nälänhä-
dän vuoksi otettiin puistoja viljelykäyttöön. Lapset ja isovanhemmat
otetaan mukaan perunatalkoisiin.

Kaupunkiviljelyn onnistuminen yli odotusten on saanut jopa virka-
miehet pehmenemään – viljelylaatikoiden määrää lisätään ensi kesä-
nä 150 uudella laatikolla ja nyt laatikot saa myös itse maalata. Odo-
tettavissa on siis uusia väripilkahduksia kaupunkikuvaan! Nyt viljelyil-
miöön voi alkaa valmistautumaan jo hyvissä ajoin ennen seuraavaa
kasvukautta.

Laatikkoviljely verkossa: www.turku.fi/laatikkoviljely

Anna-Maria Märsynaho, viherassistentti
Mari Helin, ylläpitopäällikkö, Turun kaupunki.

Vallin puiston tarina

Vallin pop up -puisto Hämeenlinnan keskustassa avattiin virallisesti 2.6.2016 Vihervuoden päätapahtuman yhteydessä Hämeenlinnassa. Avajaisia edelsi noin kuukauden kestänyt rakennustyö, joka tehtiin täysin kaupunkilaisten, eri koulujen, järjestöjen ja yhdistyksemme talkoilla.

Puisto herätti päivittäin ihastusta jo valmistusvaiheessa. Miltei aina joku ohikulkija jäi katselemaan talkoolaisten touhuja ja kyselemään mitä oikein teimme, tai mitä kaikkea puistoon oli tulossa. Välillä ohikulkijat totesivat, että 'ihana mahtavaa' tai 'hieinoa', 'niin sitä pitää'. Muutama lähitaloissa asuva mummeli ilmoitti, että aikoo viettää puistossa aikaa päivittäin ja tulee esim. nyppimään kuihtuneita kukkia. Joku toi heti kesäkuun alussa puistoon oman kakunsa kesähoitoon.

Usein kuultu huoli oli, että kunhan vain ('nuoret'!? tai jotkut 'ulkopaiikkakuntalaiset') eivät nyt hajottaisi tätä. Huolestuneille vastasin, etteihän mitään voi tehdä, jos pelkää pahinta. Toisaalta epäilin, että tontin aiempi, surullinen ja ankea ulkomuoto kyllä ennemminkin houkutteli ilkeilyä.

Koko kesän puisto sai olla melko rauhassa. Osin ilkeilyä varmasti ehkäisi se, että laitoimme näkyvälle paikalle kyltin, jossa näkyivät kaikki yhteistyökumppanimme sekä lyhyesti puiston idea: "Vallin Puisto on lasten tekemä ja tarkoitettu jokaiselle ohikulkijalle. Paikka ei ole minkään ryhmän tai joukon oma, vaan avoin kaupunkipuisto".

Puistosta tuli hyvin viehättävä. Puutarhaopiskelijoiden suunnitelma loi avoimeen tilaan erilaisia näkymiä ja useita istuskelupaikkoja. Ympäröivät puut saivat aikaan sen, että puistossa oli koko päivän sekä varjoisia että aurinkoisia paikkoja. Kuljin puiston ohi useamman kerran viikossa ja aina siellä oli joku hörppimässä pahvimukista kahvia, lukemassa, kuljeskelemassa kasveja tutkien tai vaan istuskelemassa. Yksin, kaksin tai isommalla porukalla.

Viereisen yhteistyöpäiväkodin lapset käyttivät puistoa useasti kesäkuun viikkojen aikana, kunnes jäivät heinäkuuksi kesälomalle. Takanurkkaan oli heille tehty eurolavoista ja kasvatuslaatikoista maja, jonka seinät kasvoivat humalaa, seppelvarpua ja norjanangervoa. Siellä pidettiin kuulemma lukutuokioita. Lisäksi lapset olivat mukana muun muassa istutustalkoissa.

Hämeenlinnan Taiteiden Yönä, joka tänä vuonna kulki nimellä 'Puistojen yö', yhdistyksemme järjesti yhdessä sotilassoittokunta Panssarinyrkin ja Hämeenlinnan kansantanssinuorten kanssa puistotanssit. Haimme kaupungilta luvan sulkea viereisen kadunpätkän. Panssarinyrkki soitti puiston kulmalla ja kadulla tanssittiin elokuisessa yössä. Tapahtuma keräsi noin satakunta henkeä.

Syksyn koittaessa järjestimme vielä paikallisen ravintolayrittäjän kanssa lapsille sadonkorjuujuhlan. Kävimme aamulla hakemassa puistosta syötävää, josta lapset tekivät kokin kanssa ruokaa maisteltavaksi. Suurinta riemua sai aikaan mullan keskeltä löytyvät perunat. Kulhoon satoi miltei yhtä paljon multaa kuin perunoita kun lapset kilvan kaivelivat laatikkoa pienillä hiekkalapioidellaan. Lisäksi keräsimme krassin kukkia ja siemenkotia, orvokkeja, persiljaa, timjamia, salviaa, sitruunamelissaa, lehtikaalia, ruusunpapua ja porkkanaa. Yhden kesäkurpitsankin vielä löysimme ja muutaman mansikan. Jopa maisisi tuotti hiukan satoa. Sitä höyrytettiin ja kristillisesti jaettiin kaikkien sadonkorjaajien kesken. Oli oikein makoisaa!

Puisto oli antanut kesän aikana satoa lisäksi kesäkurpitsasta (runsaasti niitä oli näytetty kerätyn), salaattista (sitä hain välillä itekin) ja lehtikaalista. Lisäksi tuli porkkanaa ja mansikkaa. Porkkana myös

Vallin Puisto väriiloistossaan. Kuva Tuula Penttilä

näytti menneen suurimmaksi osaksi ohikulkijoiden suihin, samoin kuin mansikat. Viinimarjoja ei juurikaan tullut, epäilen, että linnut olivat käyneet niitä napostelemassa.

Vallin Puisto oli yhden kesän mittainen projekti. Kasvatuslaatikot lastattiin 30.9. kuorma-auton lavalle ja kuljetettiin Jaarlin päiväkotien uuden, isohkon yksikön pihalle. Laatikot ideansa puolesta sopivat sille mainiosti, sillä maapohja on kovaa hiekkaa ja soraa. Lisäksi maan alla risteilee sähköjohtoja ja viemäröintejä. Mitä vanhalle grillin tontille on seuraavaksi tulossa, sitä en tiedä. Maa on kaupungin keskustassa, joten varmaankin siihen jotain rakennetaan.

Hämeenlinnan Tanssin Tehdas ry kiittää kaikkia mukanaolijoita ja erityisesti Viherympäristöliittoa yhteistyöstä! Ilman Viherympäristöliiton taloudellista apua puisto ei olisi ollut mahdollinen. Projekti oli hyvin työläs, mutta ei lainkaan raskas vaan päinvastoin vauhdikas ja energiaa antava.

Tuula Penttilä, Hämeenlinnan Tanssin Tehdas ry

Tarttilan alakoululaisia
keräämässä siemeniä
koulun pihan kasvi-
maalla.

4H-yhdistyksen kasvimaata koulupihan osana

Tomaatit kypsyvät, kurpitsat paisuvat ja salaatti vihertää. Sadonkorjuuseen on otettu mukaan myös kännykät, joilla räpsitään välillä kuvia, vähän kaikesta. Kiinnostavaa on se, että kasvimaan satoa kerätään nuorisotilalla keskellä Valkeakosken keskustaa. Meneillään on sadonkorjuubileet, joissa nuoret keräävät kasvimaan satoa ja valmistavat siitä itse ruokaa.

Valkeakosken 4H-yhdistyksen EU:n maaseuturahaston rahoittamassa Ulos oppimaan -hankkeessa on kevään kuluessa rakennettu kasvimaita nuorisotilan pihaan ja kolmelle paikalliselle alakoululle. Yhdellä koululla kasvimaata avomaalla, muilla puissa lavakauluskehikoissa. Nuoret ja koululaiset vanhempineen ovat olleet mukana kasvimaatalkoissa rakentamassa ja täyttämässä laareja, möhentämässä maata ja lapioimassa lantaa. Paikalliset maanviljelijät on pyydetty apuun avomaan kääntämiseen ja viljelymaata parantavan hiekan ja lannan kuskauttamiseen paikalle. Useat yritykset ovat lahjoittaneet tarvikkeita hyväksi kokemalleen projektille. Lapset ja nuoret ovat esikasvattaneet itse taimet ja istuttaneet ne alkukesästä ulos. Kesän ajan kasvimaita on hoidettu yhdessä 4H-yhdistyksen pyörittämässä, nuorten ohjaamissa kasvimaakerhoissa. Sadosta pääsevät nauttimaan kaikki yhdessä.

Vihervuotta on 4H-järjestössä varsinaisen toiminnan lisäksi juhlistettu julkaisemalla Kasvimaata-aiheisia TOP-tehtäviä ja Kasvimaakerhon ohjaajan opas. Materiaalien tarkoituksena on kannustaa kasvimaatoimintaan alakoululaisten kanssa. Myös muita TOP-tehtäviä ja Vihervuoden teemaan sopivia tehtäväkokonaisuuksia on laadittu runsaasti. Pian valmistuva Sankarikokit -teemakerho TOP-tehtävien tarjoaa välineitä sadon hyötykäyttöön ja kestävään kokkailuun kerhossa ja kotitiloustunnilla. Lisäksi uusi Kaupunkiluonto ja lähiympäristö -teeman TOP-tehtäväkokonaisuus tarjoaa kouluille ja 4H-yhdistyksille välineitä lähiympäristön hauskaan tarkkailuun ja oman ympäristön puolesta toimimiseen. Myös nuorten 4H-akatemiaan on saatu uusi Kaupunkiviljely -teema, joka sisältää monenlaisia tehtäviä nuorille.

Uudet TOP-tehtävät ja niiden innoittama kasvimaakerhotoiminta ovat osa 4H-järjestön ympäristökasvatustoimintaa. Antamalla monipuolista ympäristökasvatusta 4H tukee lasten ja nuorten kasvamista vastuullisesti toimiviksi kansalaisiksi. Toiminnan lähtökohtana on kannustaa lapsia ja nuoria kestävään elämäntapaan ja tarjota mahdollisuuksia oman aktiivisen ympäristösuhteen kehittymiselle. Kasvimaakerhon teemoissa painottuvat mm. luonnonvarojen kestävä

käyttö, kiertotalous ja luonnonjärjestelmien monimuotoisuus. Kasvimaalla näitä teemoja on helppoa lähestyä konkreettisen toiminnan muodossa. Lisäksi luonnonympäristössä toimiminen tarjoaa lapsille mahdollisuuden kehittää omaa ympäristösuhtettaan. Esimerkiksi oman kurpitsan kasvattaminen voi toimia samalla myös vastuun ottamisen, yhteistyön ja arjen hallinnankin harjoituksena.

Ulos oppimaan -hankkeessa kasvimaatoiminta ja kasvimaat on haluttu viedä sinne missä lapset ja nuoret ovat, kouluille ja nuorisotilalle. Ideana on ollut tarjota mukana oleville alakouluille ja nuorten ryhmille mahdollisuus toteuttaa kokemuksellista ympäristökasvatusta yhteistyössä 4H-yhdistyksen kanssa, omalla pihallaan ja omalla kasvimaalla. Merkittävänä osana tätä yhteistyötä kouluilla on aloitettu kesäkauden kasvimaakerhotoimintaa, josta vastaavat 4H-yhdistyksen kouluttamat nuoret. Kasvimaalle on kouluilla monenlaista käyttöä myös muuten. Esimerkiksi kouluopetuksessa kasvimaalla voidaan käsitellä monenlaisia asioita aina kasvi- ja hyönteisbiologiasta matematiikkaan ja vaikka kotitalouteen tai kemiaan. Niillä kouluilla, joilla kasvimaata on välituntipiha osana, se tarjoaa mahdollisuuden omaan toimintaan tutkailuun ja tehtävään myös välituntien aikana.

Tulevaisuudessa koulujen pihat eivät ehkä ole pelkkää asfalttista leikkipihaa, vaan niillä voidaan nähdä monenlaisia käytännöllisiä oppimisympäristöjä, jotka tuottavat parhaassa tapauksessa myös ruokaa ja ylläpitävät luonnon monimuotoisuutta. Ulos oppimaan -hankkeen tavoitteena on kokeilla, kuinka koulukasvimaata voidaan hoitaa yhdessä koulun ja 4H-yhdistyksen yhteistyöllä ja millaista toimintaa nuorisotilan oma kasvimaata voi tarjota nuorille kävijöille. 4H-järjestön TOP-tehtävämateriaalit ja nuorten 4H-akatemia tarjoavat myös kaikille muille mahdollisuuden kokeilla kestävästä kasvimaata, kokkailu tai luontotoimintaa yhdessä puuhaillen.

TOP-tehtäväpankki löytyy osoitteesta www.toptehtavat.fi ja nuorten 4H-akatemia osoitteesta www.4h.fi/akatemia

Anna Rautio, Valkeakosken 4H-yhdistyksen toiminnanjohtaja

Liikennepuistossa voi tutustua oman ruoan kasvatukseen

Hämeenlinnassa sijaitseva Kaurialan liikennepuisto uudistettiin keväällä 2016 kestävän ympäristörakentamisen kriteerejä soveltaen. Peruskorjauksen yhteydessä puisto sai myös oman hyötypuutarhan. Rakentamisesta vastasi Kekkilä yhteistyössä Hämeen Viherpojat Oy:n kanssa.

– Innostuimme heti projektista, sillä yhteisöllisyyden edistäminen mm. kaupunkiviljelyn avulla on meille tärkeää. Näimme mahdollisuuden innostaa lapsia ja heidän perheitään oman ruoan kasvattamiseen sekä tutustuttaa puiston kävijöitä tuoreiden yrttien makuihin, kertoo Kekkilän puutarha-asiantuntija Mari Kaartokallio.

Puiston avajaisia vietettiin 2. kesäkuuta Vihervuoden päätapahtuman yhteydessä. Istutusapuna toimi ryhmä esikoululaisia ohjaajineen ympäristökasvatukseen painottavasta päiväkodista. Ennen tilaisuutta lapset ehtivät testata liikennepuiston toimivuuden ja nauttia kunnan retkieväät. Voimia riitti myös istuttamiseen ja yrtit päätyivät ennätysvauhtia multaan. Kasveiksi valikoitui erilaisia yrttejä, kuten minttuja, timjameita ja ruohosipulia. Syötävää kukkaloistoa saatiin krasseista.

– Eipä siinä paljon aikuisia tarvittu, kun työ tehtiin parin kolmen lapsen työpareina yhteistuumin, Kaartokallio muistelee.

Avajaisten jälkeen hyötypuutarha siirtyi Hämeenlinnan Seudun 4H-yhdistyksen vastuulle. Työhön palkattiin nuoria kesätyöntekijöitä,

jotka vastasivat puutarhanhoidon lisäksi mm. polkuautoista. Puutarhan ensimmäinen kesä sujui hyvin ja palaute on ollut positiivista.

– Kesä oli suotuisa. Hyötypuutarhan sato oli erinomainen ja yrtit rehottivat! Kesäkuun lopussa järjestimme HeinäHulinaa -tapahtuman, jossa sai muun muassa maistella yrttejä ja kokeilla mehiläismökkien tekoa, kertoo ryhmätoiminnan kehityspäällikkö Heidi Siivonen 4H:sta.

Hyötypuutarha on suunnattu kaikille puiston käyttäjille, niin lapsille kuin aikuisille. Kävijöitä on ohjeistettu keräämään yrttejä kestävä käytön periaatteella, jotta satoa riittäisi kaikille kiinnostuneille. Yrttejä onkin kerätty maltilla ja puutarha on säästynyt ilkevallalta.

Jatkoakin on luvassa. Yrtit talvehtivat kohopenkeissä hyvin, joten makunautintoja on tarjolla myös ensi kaudeksi.

– Ensi kesälle on suunnitteilla hyötypuutarhan lisäksi ohjattua toimintaa, kuten viikoittain järjestettävää ympäristö- ja liikennekasvatusta sekä työpajoja. Suunnitelmia tehdään yhteistyössä Hämeenlinnan kaupungin kanssa, Siivonen kertoo.

Haastattelu: Mari Kaartokallio (Kekkilä) ja Heidi Siivonen (4H).

Teksti: Tiia Naskali.

Yrttien istutus kävi kuin leikiten. Kuva: Kekkilä